

An Investigation into the Perceived Sense of Security in the Development of Domestic Defense and Local Prevention by Residents of Selected Areas in Tabriz Based on Second-Generation CPTED Principles

Pouya Pourabbas^{1✉} | Amir Mesbah Kia² | Minou Gharehbaglou³

1. Corresponding Author, Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urbanism, Tabriz Islamic Art University, Tabriz, Iran. Email: po.pourabbas@tabriziau.ac.ir

2. Department of Futures Studies, Faculty of Social Sciences, Command and Headquarter University, Tehran, Iran. Email: AMKS202012@gmail.com

3. Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urbanism, Tabriz Islamic Art University, Tabriz, Iran. Email: M.gharehbaglou@tabriziau.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received

20 January 2024

Received in revised form

20 February 2024

Accepted

27 July 2024

Published online

16 December 2024

Keywords:

Sense of security,

Second-generation

CPTED principles,

Tabriz city.

ABSTRACT

Objective: The sense of security is a psychological and social phenomenon with multiple dimensions. This feeling stems from individuals' objective and acquired experiences of their surrounding conditions and situations. The aim of this study is to assess the level of perceived security among residents of selected areas in the city of Tabriz, based on the principles of second-generation Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED).

Methodology: This descriptive-applied research employed both fieldwork and documentary methods for data collection. For statistical analysis, descriptive statistics and correlation methods (for inferential findings) were utilized.

Findings: According to the results, the highest average sense of security reported by residents pertained to the "connection with areas outside the neighborhood" index (52.11), while the lowest was associated with the "threshold capacity" index (50.06). The overall mean of perceived security was 51.16. The average perceived sense of security among females and males was 50.02 and 52.25, respectively. A positive and significant correlation was observed between perceived security and the indices of collective culture, external neighborhood connectivity, threshold capacity, and social cohesion ($p < 0.001$).

Conclusion: An increase in each of the indices—collective culture, connection with areas outside the neighborhood, threshold capacity, and social cohesion—is likely to enhance the perceived sense of security among residents in the selected areas of Tabriz.

Cite this article: Pourabbas, P. Mesbah Kia. , A, & Gharehbaglou, M. (2024). Assessment of the perceived sense of security in the development of internal defense and local prevention by the residents of selected areas in Tabriz city based on the principles of second-generation CPTED. *Military Science & technology*, 20(69), 249-280.

DOI: <http://doi.org/10.22034/qjmst.2024.2020275.2006>

DOI: 10.22034/qjmst.2024.2020275.2006

Publisher: AJA Command and Staff University

بررسی میزان احساس امنیت ادراک شده در توسعه پدافند داخلی و پیشگیری موضعی توسط ساکنین مناطق منتخب شهر تبریز بر اساس اصول نسل دوم CPTED

پویا پورعباس^۱ | امیر مصباح کیا^۲ | مینو قره بگلو^۳

۱. نویسنده مسئول، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران، رایانامه: po.pourabbas@tabriziau.ac.ir
۲. گروه آینده پژوهی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران، رایانامه: AMKS202012@gmail.com
۳. گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران، رایانامه: M.gharehbaglou@tabriziau.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله:	هدف: احساس امنیت، پدیده‌ای روان‌شناختی و اجتماعی است که ابعاد گوناگون دارد.
مقاله پژوهشی	این احساس از تجربه‌های عینی و اکتسابی افراد از شرایط و اوضاع پیرامون ناشی می‌شود. هدف از انجام این پژوهش بررسی میزان احساس امنیت ادراک شده توسط ساکنین مناطق منتخب شهر تبریز بر اساس اصول نسل دوم CPTED است.
تاریخ دریافت:	روش‌شناسی: در این پژوهش توصیفی-کاربردی، داده‌های موردنیاز از طریق روش میدانی و اسنادی گردآوری گردید. جهت آنالیز آماری داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و همبستگی (جهت یافته‌های استنباطی) استفاده شد.
تاریخ بازنگری:	یافته‌ها: بر اساس یافته‌ها، بالاترین میانگین احساس امنیت از منظر ساکنین مناطق منتخب مربوط به شاخص ارتباط با خارج محله (۵۲/۱۱) و پایین‌ترین مربوط به شاخص آستانه ظرفیت (۵۰/۰۶) و میانگین احساس امنیت کل ۵۱/۱۶ بود. میانگین احساس امنیت ادراک شده در جنس مؤنث و مذکر به ترتیب ۵۰/۰۲ و ۵۲/۲۵ بود. ارتباط مثبت و معنی‌داری بین احساس امنیت ادراک شده با شاخص‌های فرهنگ جمعی، ارتباط با خارج محله، آستانه ظرفیت و همبستگی اجتماعی مشاهده گردید (۰.۰۱ < p).
تاریخ پذیرش:	نتیجه‌گیری: افزایش هریک از شاخص‌های فرهنگ جمعی، ارتباط با خارج محله و آستانه ظرفیت و همبستگی اجتماعی احتمالاً سبب افزایش احساس امنیت ادراک شده توسط ساکنین در مناطق منتخب شهر تبریز خواهد شد.
تاریخ انتشار:	
کلیدواژه‌ها:	
<i>احساس امنیت، اصول نسل دوم پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی، شهر تبریز</i>	
استناد: پورعباس، پویا؛ مصباح‌کیا، امیر؛ و قره‌بگلو، مینو. (۱۴۰۳). بررسی میزان احساس امنیت ادراک شده در توسعه پدافند داخلی و پیشگیری موضعی توسط ساکنین مناطق منتخب شهر تبریز بر اساس اصول نسل دوم CPTED. <i>علوم و فنون نظامی</i> ، ۲۰(۶۹)، ۲۸۰-۲۴۹.	
DOI: http://doi.org/10.22034/qjmst.2024.2020275.2006	
ناشر: دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران	
DOI: 10.22034/qjmst.2024.2020275.2006	

An Investigation into the Perceived Sense of Security in the Development of Domestic Defense and Local Prevention by Residents of Selected Areas in Tabriz Based on Second-Generation CPTED Principles

Pouya Pourabbas^{1✉} | Amir Mesbah Kia² | Minou Gharehbaglou³

Extended Abstract

Introduction

While security is a social phenomenon, it is also inherently a subjective experience. The sense of security may originate from internal psychological states or be influenced by the surrounding environment in which individuals live (Satarzadeh, 2016). As Bapiri (2015) notes, this feeling is inherently subjective and cannot be defined in isolation, but rather in relation to the presence or absence of perceived threats. Second-generation principles of Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED) include collective culture, external neighborhood connectivity, capacity thresholds, and social cohesion.

This study aims to examine the perceived sense of security among residents in selected areas of Tabriz (specifically, neighborhoods within District 2, which are predominantly middle-class). Evaluating the second-generation CPTED principles in these areas and assessing their influence on perceived safety may offer insights into the dimensions of urban security and provide applicable strategies for metropolises with similar socio-spatial dynamics. The hypotheses of this study are as follows:

1. Second-generation CPTED principles significantly contribute to the development of domestic defense and enhancement of perceived security in selected areas of Tabriz.

2. These principles exert an equal impact on the perceived security of both male and female residents in the target areas.

Methodology

This applied study employed a descriptive-analytical design with a quantitative research approach. Data were collected using a standardized questionnaire based on second-generation CPTED principles tailored to medium-sized urban areas. The sampling method was non-probabilistic (convenience sampling), including all individuals willing to participate.

A total of 189 questionnaires were collected, of which 161 were deemed valid after excluding incomplete or invalid responses. Face validity was used to evaluate the research instrument's validity, and reliability was assessed using Cronbach's alpha. With a Cronbach's alpha of 0.843 (above the 0.7 threshold), the instrument demonstrated acceptable internal consistency and data normality.

Findings

Table 1: Mean of second generation CPTED principles and sense of security by gender in selected areas of Tabriz metropolis

Indicators	Total	Female	Male
	Mean(±SD)		
Collective culture	50.46(5.96)	48.16(6.31)	52.68(4.66)
Communication with outside the neighborhood	52.11(5.38)	51.01(5.84)	53.17(4.68)
Capacity threshold	50.06(5.78)	49.30(6.34)	50.79(5.12)
Social cohesion	52.01(5.16)	51.63(5.47)	52.38(4.85)
Sense of security (overall)	51.16(4.17)	50.02(4.48)	52.25(3.55)

As shown in Table 1, the overall average sense of security across all regions was 51.16, with men reporting a slightly higher average (52.25) compared to women (50.02). Among the CPTED principles, “communication with outside areas” scored highest (mean = 52.11), while “capacity threshold” scored the

lowest (mean = 50.06). These findings provide insights into the spatial and social variations in perceived security and reflect gender-based differences in perception.

Table 2: Correlation between second-generation CPTED principles and the variable "feeling of safety" and ranking of factors affecting the feeling of safety.

Indicators	Pearson coefficient	P. value	Mean	Rating
Collective culture	0.745	0.001	2.87	3
Communication with outside the neighborhood	0.745	0.001	3.51	1
Capacity threshold	0.785	0.001	2.65	4
Social cohesion	0.720	0.001	3.15	2

As presented in Table 2, all four CPTED principles are positively and significantly correlated with the perceived sense of security ($p < 0.001$). The strongest correlation was observed with “capacity threshold” ($r = 0.785$), while “social cohesion” had the weakest, though still strong, correlation ($r = 0.720$). The Friedman test was employed to rank these factors based on their mean values. The results indicate that “communication with outside areas” has the most substantial impact on perceived security, followed by “social cohesion,” “collective culture,” and “capacity threshold.”

Conclusion

This study concludes that the perceived sense of security among residents of selected areas in Tabriz is significantly influenced by four core second-generation CPTED principles: collective culture, external neighborhood connectivity, capacity threshold, and social cohesion. All variables demonstrated a positive and significant relationship with perceived security.

Among these, “communication with outside areas” was found to have the greatest impact, underscoring the importance of external connectivity, social engagement, and integration in fostering urban safety. Positive interactions and active external

connections appear to strengthen community belonging and mitigate insecurity.

“Social cohesion” and “collective culture” were also key contributors to a heightened sense of security, while “capacity threshold,” despite ranking lowest, still played a meaningful role.

These findings can inform urban planning and internal defense strategies by emphasizing the importance of enhancing social relations and inter-neighborhood connectivity to create safer and more cohesive urban environments.

References

- Bapiri, O., Kamarbeigi, K., & Darvishi, F. (2015). Investigation of feeling social security and some of its related factors: Case study of students of universities and higher education centers in Ilam. *A Scientific Journal of Ilam Culture*, 16(46, 47), 75–90. (in Persian)
- Setarzadeh, D., Shahriari, M., & Abouzarzadeh, F. (2016). Investigating the social factors affecting women's sense of social security: A case study of women in Ramsar City. *Journal of Participation and Social Development*, 2(3), 126–107. (in Persian)

مقدمه

اصول نسل اول CPTED^۱ به‌طور عمده بر اساس اصلاحات کالبدی و اعمال مداخله در محیط مصنوع همراه بودند و به سایر جنبه‌های روانی و اجتماعی محیط توجه چندانی نشده بود. به همین دلیل گروهی از متفکران با سرلوحه قرار دادن نظریه "چشمان ناظر خیابان" جین جیکوبز به دیگر جنبه‌های روانی و اجتماعی محیط نیز توجه ویژه‌ای کردند. این گروه رویکرد خود را با عنوان "نسل دوم رویکرد CPTED معرفی کردند. به گفته نیومن، مردم محلی می‌توانند محیط فضای عمومی را در کنترل خود درآورند، آن را متعلق به خود بدانند و نسبت به آن احساس تعلق کنند، در واقع این بدان معنی است که ساختار کالبدی و فیزیکی بر ارتباطات و روابط اجتماعی بین مردم، فرهنگ محلی و اکولوژی اجتماعی بین محله‌ها تأثیر می‌گذارد. گردهم‌آمدن گروهی از افراد با هدف واحد برای تقویت حس مکان و تعلق مکانی در آن‌ها، موجب افزایش آگاهی آن‌ها نسبت به افراد غریبه و مجرمان احتمالی شده و می‌تواند فرصت‌های جرم را به‌طور بالقوه‌ای کاهش دهد (غفاری، ۱۳۹۲).

توسعه پدافند داخلی کمک می‌کند تا بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانایی‌های سیاسی، اقتصادی، روانی، نظامی، امنیتی یک کشور، مردم آن سرزمین را نسبت به قلمرو خود حساس نموده و برای حفظ آن منسجم شوند (بیک‌بیلندی، ۱۴۰۲: پیشگفتار).

نادیده گرفتن توسعه پدافند داخلی، نارضایتی را افزایش و آرزوهای اصولی و منطقی جامعه حاشیه کشور را از بین می‌برد و باعث گریز از مرکز شدن این جامعه خواهد شد. بنابراین نیاز است که مؤلفه‌های قدرت (اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و حتی نظامی) به‌طور متوازن در سطح کشور رشد نمایند تا حس هویت در بین مردم جامعه تقویت یابد. این مهم توسط علم توسعه و پدافند داخلی امکان‌پذیر است. بدیهی است که هر منطقه از کشور دارای پتانسیل‌ها، ظرفیت و توانمندی‌هایی است که باید متناسب با آن منطقه از آن ظرفیت‌ها جهت رشد متوازن بهره جست (بیک‌بیلندی، ۱۴۰۲: پیشگفتار). امنیت یکی از مباحث مهمی است که باید در زمان حال و آینده مورد توجه قرار گیرد و حتماً باید به آن پرداخته شود (شعاعی، ۱۳۹۹).

^۱ Crime prevention through environmental design. پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی.

هیچ عنصری برای پیشرفت، توسعه و شکوفایی استعداد‌های یک جامعه مهم‌تر از عنصر امنیت و تأمین آرامش در جامعه نیست. توسعه اجتماعی و خلاقیت بدون امنیت مکان ناممکن خواهد بود. بر اساس یافته‌های تحقیق، ابعاد اصلی برای سنجش امنیت اجتماعی در نظام شهری ایران شامل بُعد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی، امنیت جانی و ناموسی، دینی و اسلامی، زیست‌محیطی و محیطی (کالبدی - فضایی) است که بر اساس مؤلفه‌ها و شاخص‌های کاربردی در سکونتگاه‌های شهری احصاء گردیدند (افسری، ۱۳۹۹).

احساس امنیت به لحاظ مفهومی احساس را دریافت کردن، درک کردن، دریافتن، دانستن، دیدن و آگاه شدن است (کیا، ۱۳۹۳). امنیت دارای ابعاد جانی، اخلاقی، مالی و روانی است. مقوله امنیت در رابطه با انسان و جامعه از ابتدای خلقت مطرح بوده و امروزه به‌عنوان شاخص اصلی توسعه و پیش‌نیاز نظام سیاسی و اجتماعی تبدیل شده است (جهانبخش گنجه، ۱۳۹۶). امنیت، حاصل کارآمدی نظام اجتماعی است (انتظاری، ۱۳۹۴). ساکنان یک اجتماع برای توسعه و شکوفایی نیازمند امنیت خاطر هستند که ظهور جرائم و انحرافات اجتماعی، باعث دلهره و احساس ناامنی در آن‌ها شده است (ساروخانی، ۱۳۹۰).

تمام تلاش جرم‌شناسی تحلیل رفتار انسان، پیش‌بینی آن و سوق دادنش به سمتی است که کمتر آسیب‌رسان باشد. برنامه‌ریزی برای کنترل جرم بدون شناخت انسان به‌عنوان مرتکب رفتار مجرمان ناممکن است (گلدوزیان، ۱۳۹۸).

اصول نسل اول CPTED شامل قلمروبندی و ایجاد حس مالکیت در ساکنین، نظارت طبیعی و توانایی دیدن و دیده شدن، بهبود سیمای ساختمان، مجاورت کاربردی مسکونی با دیگر امکانات موردنیاز مردم، خلق فضای قابل دفاع، بررسی تأثیر گونه‌های مسکن بر توانایی ساکنان در کنترل محیط، وجود کمترین میزان فضای غیرقابل دفاع در بلوک‌های شهری و دارا بودن بیشترین میزان فضای قابل دفاع و راحت‌تر بودن کنترل فضاهای عمومی برای ساکنین در آپارتمان‌ها است در صورتیکه رویکرد نسل دوم CPTED به در نظر گرفتن مسائل اجتماعی و روان‌شناسانه در ورای توجه به محیط فیزیکی برای پیشگیری از جرم می‌پردازد.

نظر به امنیت و احساس امنیت در پیشبرد توسعه شهری، این پژوهش درصدد بررسی احساس امنیت در نواحی منتخب شهر تبریز (نواحی از منطقه ۲ شهر تبریز) که غالباً

جزء قشر متوسط‌نشین اجتماعی می‌باشند پرداخته است. به نظر می‌رسد بررسی پارامترهای اصول نسل دوم CPTED و ارزیابی احساس امنیت ادراک شده توسط ساکنین می‌تواند ابعاد احساس امنیت را در این مناطق کالبدشکافی کرده و راه‌کارهایی را برای کلان‌شهرهای با موقعیت مشابه ارائه دهد. فرضیه‌های مدنظر در این پژوهش شامل:

۱. اصول نسل دوم CPTED در توسعه پدافند داخلی و افزایش احساس امنیت در مناطق منتخب تبریز تأثیرگذار است.
۲. اصول نسل دوم CPTED تأثیر یکسانی در توسعه پدافند داخلی و افزایش احساس امنیت در دو جنس مذکر و مؤنث ساکن مناطق منتخب شهر تبریز دارد.

مبانی نظری و پیشینه‌های پژوهش

مبانی نظری

رابطه جرم و جغرافیا

مکان‌ها و مناطق جغرافیایی مختلف، بر اساس موقعیت و مشخصات خود ارزش‌های متفاوتی دارند. بررسی محیطی جرم اعم از محیط طبیعی و انسانی در حوزه جغرافیایی قرار می‌گیرد. به عبارتی جغرافیای جرم درصدد شناسایی دلیل محیطی تسهیل‌کننده جرم است (عباد نژاد، ۱۳۹۶).

با توجه به اینکه محیط در طرز رفتار شهروندان با تمام شرایط و امکاناتی که وجود دارد، مؤثر است، لذا بررسی مکان‌ها و فضاهای امن و غیرامن در حیطه جغرافیایی نمود پیدا کرده و مسائل ایمنی و امنیت شهری با انواع مختلفی از آسیب‌پذیری‌های انسانی در ارتباط است (حسینی، ۱۳۹۷).

احساس ناامنی در محله، تنها به دلیل جرائم خشونت‌آمیز نیست، بلکه ناهنجاری‌ها و رفتارهای اخلاص‌گرانه مانند اعتیاد، ولگردی و تکدی، گذشته از این که عامل اصلی ترس و احساس ناامنی عمومی‌اند، به نوبه خود قطعاً زمینه رواج گسترده جرائم را نیز فراهم می‌نمایند (ویلسون، ۱۳۸۲).

پیشگیری از جرم از طریق اصول طراحی محیطی

اساس پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی (CPTED) این است که طراحی مناسب و استفاده مؤثر از محیط ساخته شده می‌تواند وقوع و ترس از جرم را کاهش

دهد. این به نوبه خود منجر به بهبود کیفیت زندگی می‌شود. پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی، راه‌حلهایی با کیفیت بالا و بصری خوشایند را به عنوان اولین پاسخ‌ها ترویج می‌کند که هدف آن‌ها افزایش استفاده مشروع از فضا به‌ویژه در مراحل اولیه برنامه‌ریزی و طراحی است. چهار اصل CPTED عبارت‌اند از: نظارت طبیعی، کنترل دسترسی طبیعی، تقویت حریم (قلمرو) و نگهداری و مدیریت National Crime Prevention Council of Singapore, 2003).

محققین مختلفی به بررسی پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی و امنیت محیطی پرداختند از آن جمله می‌توان به مطالعه کلانتری و همکاران (۱۳۹۰) اشاره کرد. در این مطالعه علاوه بر ارائه چارچوب کلی پیشگیری موضعی از بزهکاری از طریق طراحی محیطی، راه‌کارهای عملی و کاربردی مناسب برای ایمن‌سازی فضاهای مسکونی با استفاده از نگرش فوق تبیین شده است.

نتایج تحقیق محمدی کانی سواران و همکاران نیز نشان‌دهنده وجود مشخصه‌های محیطی نقاط بی‌دفاع به موازات ارتکاب جرائمی نظیر خرید و فروش مواد مخدر، زورگیری، قتل، روابط نامشروع و... در این نقاط بود (محمدی کانی سواران، ۱۳۹۲). باید توجه داشت تفاوت‌ها در ویژگی‌های هر مکان می‌تواند در القاء متفاوت احساس امنیت یا ترس به شهروندان تأثیرگذار باشد. ایمنی و امنیت از اساسی‌ترین توقعاتی است که از یک فضای شهری انتظار می‌رود. برقراری نظم و امنیت و اقدام برای کاهش ناهنجاری‌های شهری، همواره یکی از دغدغه‌های مدیران و برنامه‌ریزان شهری است (ذبیحی، ۱۳۹۲).

نتایج مطالعه قلی‌پور و همکاران بیانگر این موضوع بود که تفاوت معنی‌داری میان زنان و مردان در میانگین پاسخگویی به عوامل مؤثر بر امنیت وجود نداشته است و نتایج تحلیلی پرسشنامه نشان‌دهنده آن بود که بیش از شصت و پنج درصد زنان و مردان ایمنی بالای وسایل بازی کودکان و مبلمان پارک را در انگیزه انتخاب پارک بسیار زیاد می‌دانستند و جدا شدن قسمت‌های مختلف با پرچین‌ها، نرده‌های کوتاه و... در نظر هر دو گروه و اشراف ساختمان‌های مجاور به پارک از دیدگاه مردان دارای اهمیت کمی بوده است همچنین عامل امنیت از دیدگاه کاربران نسبت به بقیه عامل‌ها دارای اهمیت بیشتری بود؛ زیرا حداقل انتظاری که از هر فضا از سوی کاربر می‌رود، امنیت آن فضا است (قلی‌پور، ۱۳۹۹).

مطالعه حشمتی و همکاران در محلات بافت فرسوده شهر سنندج نشان داد تفاوت معناداری در امنیت ادراک شده ساکنان در هریک از مؤلفه‌های امنیت محیطی و همچنین سطح کلی امنیت کالبدی محله‌های بافت فرسوده، وجود دارد. از طرفی ارتباط روشنی بین کیفیت‌های محیطی در محله‌های بررسی شده و میزان امنیت احساس شده از طرف ساکنان وجود داشت. نتایج این پژوهش همچنین بر لزوم توجه به مسئله کنترل دسترسی‌ها، حمایت از فعالیت‌ها، اختلاط کاربری‌ها و حمایت از فعالیت‌های خدمت‌رسان در همه ساعات روز و تا پاسی از شب را مؤثر دانست (حشمتی، ۱۳۹۷). مطالعه زیاری و همکاران در محله دستغیب تهران بیانگر این نکات بود که شاخص حمایت از فعالیت‌های اجتماعی، تنوع کاربری‌ها، فعالیت‌ها و کاربری‌های خدماتی، گردشگری، ورزشی، فرهنگی و مذهبی که باعث تنوع و جذب جمعیت در نقاط مختلف و حضور پیوسته جمعیت در طول شبانه‌روز و افزایش چشمان ناظر می‌شود از سرانه بسیار ناچیز و از سطح استاندارد فاصله بسیار زیادی داشت همچنین نتایج پژوهش بیانگر این بود که اصول طراحی محیطی برای پیشگیری از جرم در محله دستغیب چندان رعایت نشده و این محله از امنیت نسبتاً پایینی برخوردار بود به طوری که میانگین شاخص‌های طراحی محیطی برای پیشگیری از جرم حتی از حد متوسط نیز پایین‌تر بود (زیاری، ۱۳۹۴).

امنیت علی‌رغم اینکه یک پدیده اجتماعی است یک احساس درونی نیز است. می‌توان گفت احساس امنیت یا ناشی از خود فرد است و یا ناشی از محیطی که فرد در آن زندگی می‌کند (ستارزاده، ۱۳۹۵). احساس امنیت ذهنی است و به خودی خود قابل تعریف نیست و بر مبنای بود و نبود خطر قابل تعریف است. احساس امنیت یک فرایند است، در طول زمان جریان دارد و در هر لحظه بر اساس برآورد خطر تغییر می‌پذیرد. این وجه ذهنی امنیت مهم‌تر از جنبه عینی آن است (باپیری، ۱۳۹۴).

نسل دوم CPTED به‌مانند نسل اول آن از استراتژی‌های محیطی و ارزیابی خطر برای کاهش شانس وقوع جرم استفاده می‌کند با این تفاوت که این نسل، از تغییرات اجتماعی برای کاهش تأثیرات جرم بهره می‌برد. (Wortley & Mazerolle, 2011) در واقع یک ناحیه شهری برای این‌که طراحی فیزیکی آن، فضای قابل دفاعی را به وجود آورد، به حمایت از فعالیت‌ها نیاز دارد. این حمایت از طریق اصول طراحی نسل دوم CPTED به وجود می‌آید (Saville & Cleveland, 1997).

معیارهای نسل دوم پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی شامل: فرهنگ جمعی، ارتباط با خارج محله، آستانه ظرفیت و همبستگی اجتماعی تعریف شده است. نتایج مطالعه کاربرد نسل دوم CPTED برای جلوگیری از سوء استفاده از زنان در جوامع روستایی نشان داد که نسل دوم CPTED از طریق افزایش امنیت زنان از طریق نظارت اجتماعی، تغییر فرهنگ جامعه از مردسالاری به رویکرد فمینیستی و همچنین ارتقاء آستانه ظرفیت جامعه و انسجام اجتماعی باعث بهبود احساس امنیت زنان روستایی شده است (Dekeseredy, 2009).

نتایج بررسی کاهش خشونت علیه زنان در اماکن عمومی با سؤال اینکه آیا نسل دوم CPTED می‌تواند تفاوت ایجاد کند؟ بیانگر این نکات بود که راه‌کارهای نسل اول CPTED به‌تنهایی تأثیر کمی بر افزایش احساس امنیت دارد، زیرا به معیار همبستگی اجتماعی توجه چندانی ندارد. تأکید نسل دوم CPTED بر این معیار باعث می‌شود همسایگان با یکدیگر همکاری نزدیکی داشته باشند، ساکنان می‌توانند بر روی همسایگان خود برای انواع مختلف حمایت اجتماعی حساب کنند، مردم برای جلوگیری از دخالت نوجوانان در اعمال بزهکارانه، مداخله می‌کنند. بنابراین نسل دوم CPTED در افزایش احساس امنیت، کارایی بیشتری دارد (Dekeseredy, 2005).

فیشر در مقاله‌ای تحت عنوان "آن سوی نسل اول CPTED"، این‌چنین بیان داشت: به کار بردن راه‌کارهای پیشنهادی نسل دوم CPTED، مانند زنده کردن فضای خیابان‌ها به‌وسیله ایجاد یک بازار یا برگزاری یک رویداد فرهنگی برای جلوگیری از جرم و جنایت، بیشتر از نظارت مکانیکی پیشنهادشده در نسل اول تأثیرگذار است. به‌طور کلی، نسل دوم CPTED قصد دارد ابزارهایی را ایجاد کند که به‌وسیله آن‌ها جامعه را امن‌تر و برای زندگی لذت‌بخش‌تر کند، بدون اینکه در این راه کسی قربانی کسی دیگر شود (Fisher, 2008).

جدول (۱) سیر نظریه پردازی پیرامون نظریه CPTED (حیاتی، ۱۳۹۷)

دهه	نظریه پرداز	نظریات و اصول پیشنهادی	پیشینه اقدامات و ملاحظات جهانی در ازای اندیشمندان و صاحب نظران شهری
۱۹۶۰	جین جیکوب	چشمان ناظر مرزبندی روشن بین فضای عمومی و خصوصی، پیوسته مورد استفاده قرار گرفتن پیاده راه‌ها، ایجاد اختلاط در کاربری	<ul style="list-style-type: none"> نیاز به خیابان‌های امن در شهر (چشمان ناظر در خیابان) جداسازی و تشخیص مکان‌های عمومی و خصوصی تنوع کاربری و اختلاط آن‌ها در سطح شهر استفاده مؤثر و بازدارنده از حضور عابران پیاده در مناطق شهری برای کاهش احتمال وقوع جرائم
۱۹۷۰	رای جفری	انتشار کتاب پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی کاهش وقوع جرم از طریق حذف تقویت‌کننده‌های آن	<ul style="list-style-type: none"> کاهش پتانسیل طبیعی جرم‌خیزی مناطق شهری شهروندان باید ببینند تا دیده شوند (نظارت عمومی) شفافیت و در معرض دید قرار گرفتن فضاهای عمومی اشتیاق مردم به گزارش و برخورد با تخلفات و جرائم
۱۹۷۰	اسکار نیومن	<ul style="list-style-type: none"> قلمرو و ایجاد حس مالکیت در ساکنین، نظارت طبیعی و توانایی دیدن و دیده شدن بهبود سیمای ساختمان، مجاورت کاربری مسکونی با دیگر امکانات موردنیاز مردم (خلق فضای قابل دفاع) نوشتن کتابی در اصلاح کتاب قبلی‌اش، با عنوان گونه‌های مسکن و توانایی ساکنان در کنترل محیط وجود کمترین میزان فضای غیرقابل دفاع در بلوک‌های شهری متشکل از خانه‌های تک‌واحدی و بلندمرتبه‌ها از نظر دارا بودن فضای غیرقابل دفاع و دارا بودن بیشترین میزان فضای قابل 	<ul style="list-style-type: none"> قلمروبندی و ایجاد حس مالکیت در ساکنین نظارت طبیعی و توانایی دیدن و دیده شدن بهبود سیمای ساختمان مجاورت کاربردی مسکونی با دیگر امکانات موردنیاز مردم خلق فضای قابل دفاع بررسی تأثیر گونه‌های مسکن بر توانایی ساکنان در کنترل محیط وجود کمترین میزان فضای غیرقابل دفاع در بلوک‌های شهری متشکل از خانه‌های تک‌واحدی و بلندمرتبه‌ها از نظر دارا بودن فضای غیرقابل دفاع و دارا بودن بیشترین میزان فضای قابل
		<ul style="list-style-type: none"> قلمرو و ایجاد حس مالکیت در ساکنین، نظارت طبیعی و توانایی دیدن و دیده شدن بهبود سیمای ساختمان، مجاورت کاربری مسکونی با دیگر امکانات موردنیاز مردم (خلق فضای قابل دفاع) نوشتن کتابی در اصلاح کتاب قبلی‌اش، با عنوان گونه‌های مسکن و توانایی ساکنان در کنترل محیط وجود کمترین میزان فضای غیرقابل دفاع در بلوک‌های شهری متشکل از خانه‌های تک‌واحدی و بلندمرتبه‌ها از نظر دارا بودن فضای غیرقابل دفاع و دارا بودن بیشترین میزان فضای قابل 	<ul style="list-style-type: none"> قلمرو و ایجاد حس مالکیت در ساکنین، نظارت طبیعی و توانایی دیدن و دیده شدن بهبود سیمای ساختمان، مجاورت کاربری مسکونی با دیگر امکانات موردنیاز مردم (خلق فضای قابل دفاع) نوشتن کتابی در اصلاح کتاب قبلی‌اش، با عنوان گونه‌های مسکن و توانایی ساکنان در کنترل محیط وجود کمترین میزان فضای غیرقابل دفاع در بلوک‌های شهری متشکل از خانه‌های تک‌واحدی و بلندمرتبه‌ها از نظر دارا بودن فضای غیرقابل دفاع و دارا بودن بیشترین میزان فضای قابل

پیشینه اقدامات و ملاحظات جهانی در ازای اندیشمندان و صاحب نظران شهری	نظریات و اصول پیشنهادی	نظریه پرداز	دهه
<ul style="list-style-type: none"> • دفاع در بلندمرتبه‌ها • راحت تر بودن کنترل فضاهای عمومی برای ساکنین در آپارتمان‌های کم واحد 	<ul style="list-style-type: none"> • میان خانه‌های تک‌واحدی و بلندمرتبه از نظر دارا بودن فضای غیرقابل دفاع • دارا بودن بیشترین میزان فضای غیرقابل دفاع در بلندمرتبه‌ها • راحت تر بودن کنترل فضاهای عمومی برای ساکنین در آپارتمان‌های کم واحد 		
<ul style="list-style-type: none"> • ارائه تئوری پنجره شکسته، پنجره‌های شکسته هستند که فرصت را برای ارتکاب و احتمالاً وقوع جرائم در سطح شهر فراهم می‌کنند. • کاهش پتانسیل‌های طبیعی جرم‌خیزی مناطق شهری • اشاره به نابسامانی طراحی محیط مصنوع • اشاره مؤکد بر ناکارآمدی قوانین و استانداردهای طراحی شهری و معماری و نقش موانع طبیعی و بازدارنده‌های موقعیتی در کاهش فرصت‌دهی برای تجاوزات و جرائم شهری 	<ul style="list-style-type: none"> • نگهداری و مواظبت از محله • نظیر عدم وجود عناصری چون پنجره‌های شکسته یک ساختمان، وجود آشغال و... در محله • ارائه نظریه پنجره‌های شکسته • کاهش ظرفیت طبیعی جرم‌خیزی مناطق شهری • اشاره و تأکید بر ناکارآمدی قوانین و استانداردهای طراحی شهری و معماری • نقش موانع طبیعی و بازدارنده‌های موقعیتی در کاهش فرصت‌دهی برای تجاوزات و جرائم شهری 	<p>ویلسون و کلینگ و پل براتینگهام</p>	<p>۱۹۸۰</p>
<p>مباحث مرتبط با جرم را به شرح زیر ارائه کرده است: اهمیت مکان‌های ملاقات شهری، اندازه منطقه، تفاوت و تراکم خانه‌ها و تعداد سکنه، تسهیلات برای جوانان، حضور ساکنان شهر و مسئولیت ساکنان</p>	<p>ایجاد رویکرد نسل دوم CPTED و توصیه به در نظر گرفتن مسائل اجتماعی و روان‌شناسانه در ورای توجه به محیط فیزیکی برای پیشگیری از جرم در مناطق مسکونی</p>	<p>و ساویل کولند</p>	<p>۱۹۸۰</p>

پیشینه اقدامات و ملاحظات جهانی در ازای اندیشمندان و صاحب نظران شهری	نظریات و اصول پیشنهادی	نظریه پرداز	دهه
نه راهبرد در راستای ارتقاء امنیت از جمله تعریف دقیق مرز فضاها، گنجاندن فعالیت‌های امن در محل‌های ناامن و برعکس، طراحی دوباره برای افزایش نظارت طبیعی و در کل ارائه استراتژی و راهبردهای CPTED در سطح جهان و برگزاری کنفرانس‌های بین‌المللی	ارائه استراتژی و روشمندی این رویکردها؛ برگزاری کنفرانس‌ها و همایش‌های بین‌المللی با عنوان CPTED	تیم کرو مسئول برنامه‌های آموزشی جهانی	۱۹۹۰ و ۲۰۰۰
	ایجاد مدل امنیت گسترده که وظیفه‌ی ایجاد امنیت و پایدار نگه داشتن آن در محلات را به ساکنین واگذار می‌کند تا به کمک متخصصین به این امر مهم دست یابند	ساویل	۲۰۰۰

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی و روش اجرای آن توصیفی-تحلیلی و رویکرد پژوهش از نوع کمی است. شیوه گردآوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه استاندارد اصول نسل دوم CPTED (جدول ۸) در مناطق متوسط شهری مورد بررسی قرار گرفت.

علت انتخاب مناطق متوسط اجتماعی این بود که برخی فاکتورهای مداخله‌گر اقتصادی در افزایش و یا کاهش ارتکاب جرم در منطقه حذف گردد چراکه احتمال جرائم مرتبط با میزان درآمد اقتصادی در منطقه شهرنشین با درآمد بالا ممکن است کم و در مناطق و محلات با درآمد پایین ممکن است زیاد و احتمالاً معنی‌دار باشد. بر این اساس محلات و مناطق با اقلار متوسط جامعه تبریز (منطقه یاغچیان، گلشهر، پرواز، زعفرانیه و میرداماد) انتخاب گردید.

در این پژوهش احساس امنیت به‌عنوان متغیر وابسته و چهار شاخص فرهنگ جمعی، ارتباط با خارج محله، آستانه ظرفیت و همبستگی اجتماعی به‌عنوان متغیرهای مستقل محسوب می‌گردند. روش نمونه‌گیری به شیوه آسان و در دسترس و تمام افراد علاقه‌مند به مشارکت در مطالعه وارد گردیدند.

از مجموع ۴۰۰ فرم (پرسشنامه) توزیع شده در بین ساکنین مناطق منتخب و ارائه توضیحات لازم در خصوص فرم مربوطه ۱۸۹ فرم پس از تکمیل، جمع‌آوری گردید و

سپس اقدام به حذف فرم‌های ناقص و نامعتبر شد و اطلاعات ۱۶۱ فرم معتبر وارد نرم‌افزار SPSS با نسخه ۲۲ گردید.

برای سنجش روایی ابزار پژوهش، از اعتبار روایی صوری و جهت سنجش پایایی از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد. نظر به اینکه آلفای کرونباخ داده‌ها برابر ۰/۸۴۳ و بالاتر از ۰/۷ است، داده‌ها از نرمالیتت لازم برخوردار بودند. روش‌ها و شیوه‌های آماری مورد استفاده در پژوهش شامل روش‌های توصیفی (فراوانی، در صد، میانگین و...) و در بخش آمار استنباطی نیز به دلیل تبدیل کردن متغیرهای پژوهش به متغیرهای شبه‌فاصله‌ای، از طیف لیکرت پنج مرحله‌ای استفاده گردید ولی برای بررسی دقیق‌تر از فرمول تعدیل استفاده شد و داده‌ها برحسب ۱۰۰-۰ مورد بررسی قرار گرفتند.

محدوده جغرافیایی پژوهش

شهرستان تبریز با وسعت ۲۱۶۷ کیلومترمربع (۴/۸ درصد مساحت استان) بزرگ‌ترین شهر منطقه شمال غرب کشور و قطب اداری، ارتباطی، بازرگانی، سیاسی، صنعتی، فرهنگی و نظامی این منطقه شناخته می‌شود.

بر اساس اطلاعات مندرج در سالنامه آماری سال ۱۳۹۸ استان آذربایجان شرقی، تبریز با داشتن ۴/۷۶ درصد از مساحت استان، ۴۵/۳۵ درصد (۱۷۷۳۰۳۳ نفر) از جمعیت استان را در خود جای داده است.

جدول (۲) جمعیت و تعداد خانوار شهرستان تبریز در سال ۱۳۹۵ (سالنامه آماری استان آذربایجان شرقی، ۱۳۹۸)

تعداد خانوار	جمعیت	
تعداد خانوار شهرستان تبریز	۵۶۳۶۶۰	۱۷۷۳۰۳۳
خانوار ساکن در نقاط شهری	۵۱۸۱۸۷	۱۶۲۳۰۹۶
خانوار ساکن در نقاط روستایی	۴۵۴۷۲	۱۴۹۹۳۶

موقعیت منطقه ۲

منطقه ۲، در جنوب و جنوب شرقی تبریز قرار دارد. مساحت منطقه ۲ شهرداری تبریز برابر ۱۵۳۴ هکتار است. این منطقه دارای ۱۷ محله است و با توجه به گزینش طبقه متوسط اجتماع در مطالعه، محله‌های یاغچیان، گلشهر، پرواز، زعفرانیه و میرداماد انتخاب شدند.

یافته‌های تحقیق

بر اساس یافته‌های پژوهش فراوانی جنس مذکر ۸۳ نفر (۵۱/۶ درصد) و مؤنث ۷۸ نفر (۴۸/۴ درصد) بود و سنین شرکت‌کنندگان ۱۸-۶۵ سال و بیشترین سنین مشارکت‌کنندگان در مطالعه مربوط به سنین ۳۶-۴۵ سال با توزیع فراوانی ۵۶ نفر (۳۴/۸ درصد) و کمترین مربوط به سنین ۵۶-۶۵ سال و برابر ۲ نفر (۱/۲ درصد) بود. سطح تحصیلات (سطح سواد) پاسخگویان به پرسشنامه اصول نسل دوم CPTED، دیپلم، فوق‌دیپلم، لیسانس، فوق‌لیسانس بود و بیشترین مشارکت‌کنندگان در پژوهش مربوط به سطح تحصیلات دیپلم و برابر ۵۷ نفر (۳۵/۴ درصد) و کمترین مربوط به مدرک فوق‌لیسانس و ۲ نفر (۱/۲ درصد) بود.

جدول (۳) مشخصات دموگرافیک و توزیع فراوانی افراد شرکت‌کننده (پاسخگویان) به

پرسشنامه اصول نسل دوم CPTED در مناطق منتخب کلان‌شهر تبریز

در صد تجمعی	در صد معتبر	درصد	فراوانی		
۴۸/۴	۴۸/۴	۴۸/۸	۷۸	مؤنث	جنس
۱۰۰	۵۱/۶	۵۱/۶	۸۳	مذکر	
	۱۰۰	۱۰۰	۱۶۱	کل	
۱۰/۶	۱۰/۶	۱۰/۶	۱۷	۱۸-۲۵	سن (بر حسب سال)
۳۴/۲	۲۳/۶	۲۳/۶	۳۸	۲۶-۳۵	
۶۸/۹	۳۴/۸	۳۴/۸	۵۶	۳۶-۴۵	
۹۸/۸	۲۹/۸	۲۹/۸	۴۸	۴۶-۵۵	
۱۰۰	۱/۲	۱/۲	۲	۵۶-۶۵	
	۱۰۰	۱۰۰	۱۶۱	کل	
۳۵/۴	۳۵/۴	۳۵/۴	۵۷	دیپلم	
۶۸/۹	۳۳/۵	۳۳/۵	۵۴	فوق‌دیپلم	
۹۸/۸	۲۹/۸	۲۹/۸	۴۸	لیسانس	
۱۰۰	۱/۲	۱/۲	۲	فوق‌لیسانس	
	۱۰۰	۱۰۰	۱۶۱	کل	
۲۱/۱	۲۱/۱	۲۱/۱	۳۴	یاغچیان	ناحیه / منطقه
۴۴/۱	۲۳	۲۳	۳۷	گلشهر	
۶۲/۱	۱۸	۱۸	۲۹	پرواز	
۸۴/۵	۲۲/۴	۲۲/۴	۳۶	زعفرانیه	
۱۰۰	۱۵/۵	۱۵/۵	۲۵	میرداماد	

در صد تجمعی	در صد معتبر	درصد	فراوانی		
	۱۰۰	۱۰۰	۱۶۱	کل	

جدول (۴) میانگین اصول نسل دوم CPTED از منظر ساکنین مناطق منتخب کلان شهر

تبریز

شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	واریانس	مینیمم	ماکزیمم
فرهنگ جمعی	۵۰/۴۶	۵/۹۶	۳۵/۵۶	۳۰	۶۵
ارتباط با خارج محله	۵۲/۱۱	۵/۳۸	۲۸/۹۵	۳۵	۷۰
آستانه ظرفیت	۵۰/۰۶	۵/۷۸	۳۳/۴۳	۳۰	۷۵
همبستگی اجتماعی	۵۲/۰۱	۵/۱۶	۲۶/۷۱	۲۰	۶۶
احساس امنیت (کل)	۵۱/۱۶	۴/۱۷	۱۷/۴۵	۳۴	۶۹

جدول ۴ میانگین، انحراف معیار و واریانس اصول نسل دوم CPTED یعنی احساس امنیت (فرهنگ جمعی، ارتباط با خارج محله، آستانه ظرفیت و همبستگی اجتماعی) را نشان می‌دهد. بالاترین میانگین از منظر ساکنین مناطق منتخب مربوط به شاخص "ارتباط با خارج محله" و ۵۲/۱۱ و پایین‌ترین مربوط به شاخص "آستانه ظرفیت" و ۵۰/۰۶ تخصیص یافت و احساس امنیت در کل مناطق ۵۱/۱۶ بود.

جدول (۵) میانگین اصول نسل دوم CPTED به تفکیک ساکنین مناطق منتخب شهر تبریز

شاخص‌ها	فرهنگ جمعی	ارتباط با خارج محله	آستانه ظرفیت	همبستگی اجتماعی	احساس امنیت (کل)
یاغچیان	میانگین	۵۱/۰۲	۵۳/۲۳	۵۱/۳۲	۵۲/۱۹
	انحراف معیار	۸/۰۵	۶/۴۹	۹/۰۷	۶/۵۵
گلشهر	میانگین	۵۱/۴۸	۵۴/۱۸	۵۱/۶۲	۵۲/۶۱
	انحراف معیار	۳/۷۰	۲/۷۶	۴/۰۹	۳/۰۱
پرواز	میانگین	۵۲/۹۳	۵۲/۹۳	۵۱/۳۷	۵۲/۶۰
	انحراف معیار	۳/۴۱	۳/۸۹	۳/۲۴	۳/۲۷
زعفرانیه	میانگین	۵۰/۰۰	۵۱/۳۸	۴۹/۴۴	۵۰/۷۵
	انحراف معیار	۵/۰۷	۴/۸۷	۴/۱۰	۳/۲۲
میرداماد	میانگین	۴۶/۰۰	۴۷/۶۰	۴۵/۴۰	۴۶/۵۴
	انحراف معیار	۶/۷۷	۶/۳۱	۴/۰۶	۲/۸۷

جدول شماره (۶) تحلیل واریانس بررسی شاخص‌های احساس امنیت در ساکنین مناطق

منتخب شهر تبریز

شاخص‌ها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F (آماره فیشر)	سطح معنی دار
فرهنگ جمعی	بین گروه‌ها	۴	۱۸۲/۹۹	۵/۷۵	۰/۰۰۱
	درون گروه‌ها	۱۵۶	۱۳/۷۸		
	کل	۱۶۰	۰۶.۵۶۹۰		
ارتباط با خارج محله	بین گروه‌ها	۴	۱۸۷/۴۴	۷/۵۳	۰/۰۰۱
	درون گروه‌ها	۱۵۶	۲۴/۸۸		
	کل	۱۶۰	۴۶۳۱/۹۸		
آستانه ظرفیت	بین گروه‌ها	۴	۱۸۷/۸۸	۶/۳۷	۰/۰۰۱
	درون گروه‌ها	۱۵۶	۲۹/۴۷		
	کل	۱۶۰	۵۳۴۹/۳۷		
همبستگی اجتماعی	بین گروه‌ها	۴	۱۸۰/۳۸	۷/۹۲	۰/۰۰۱
	درون گروه‌ها	۱۵۶	۲۲/۷۷		
	کل	۱۶۰	۴۲۷۴/۵۰		
احساس امنیت (کل)	بین گروه‌ها	۴	۱۷۸/۴۰	۱۳/۳۸	۰/۰۰۱
	درون گروه‌ها	۱۵۶	۱۳/۳۳		
	کل	۱۶۰	۲۷۹۳/۴۴		

جدول ۵ میانگین شاخص‌های اصول نسل دوم CPTED با احساس امنیت ادراک شده (شاخص‌های فرهنگ جمعی، ارتباط با خارج محله، آستانه ظرفیت و همبستگی اجتماعی) است. جدول فوق بیانگر این است که بالاترین میانگین شاخص "فرهنگ جمعی" مربوط به منطقه پرواز و ۵۲/۹۳ و پایین‌ترین مربوط به منطقه میرداماد و ۴۶ بود. در خصوص شاخص "ارتباط با خارج محله" بالاترین و پایین‌ترین میانگین به ترتیب مربوط به منطقه گلشهر (۵۴/۱۸) و میرداماد (۴۷/۶۰) بود و این نسبت در خصوص شاخص "آستانه ظرفیت" نیز به ترتیب به منطقه گلشهر (۵۱/۶۲) و میرداماد

بود. شاخص "همبستگی اجتماعی" در منطقه یاغچیان بیشترین میانگین (۴۵/۵۰) و منطقه میرداماد، کمترین (۴۷/۱۶) بود. احساس امنیت ادراک شده در منطقه گلشهر بالاترین میانگین (۵۲/۶۱) و منطقه پرواز تقریباً مشابه آن (۵۲/۶۰) بود.

براساس اطلاعات جدول شماره ۶ ملاحظه می شود که طبق آمار تحلیل واریانس مقدار آماره فیشر و P در خصوص شاخص های فرهنگ جمعی ($F = 5.75, p < 0.001$)، ارتباط با خارج محله ($F = 6.39, p < 0.001$)، آستانه ظرفیت ($F = 7.53, p < 0.001$)، احساس امنیت (کل) ($F = 7.92, p < 0.001$) و همبستگی اجتماعی ($F = 7.92, p < 0.001$) بود.

جدول (۷) بررسی میانگین اصول نسل دوم CPTED و احساس امنیت برحسب جنس در

مناطق منتخب کلان شهر تبریز

شاخص ها	جنس	تعداد	میانگین	انحراف معیار
فرهنگ جمعی	مؤنث	۷۹	۴۸/۱۶	۶/۳۱
	مذکر	۸۲	۵۲/۶۸	۴/۶۶
ارتباط با خارج محله	مؤنث	۷۹	۵۱/۰۱	۵/۸۴
	مذکر	۸۲	۵۳/۱۷	۴/۶۸
آستانه ظرفیت	مؤنث	۷۹	۴۹/۳۰	۶/۳۴
	مذکر	۸۲	۵۰/۷۹	۵/۱۲
همبستگی اجتماعی	مؤنث	۷۹	۵۱/۶۳	۵/۴۷
	مذکر	۸۲	۵۲/۳۸	۴/۸۵
احساس امنیت (کل)	مؤنث	۷۹	۵۰/۰۲	۴/۴۸
	مذکر	۸۲	۵۲/۲۵	۳/۵۵

جدول ۷ میانگین شاخص های فرهنگ جمعی، ارتباط با خارج محله، آستانه ظرفیت و همبستگی اجتماعی و احساس امنیت در مناطق منتخب تبریز برحسب جنسیت را نشان می دهد. بالاترین و پایین ترین میانگین شاخص "احساس امنیت ادراک شده" در جنس مؤنث به ترتیب مربوط به همبستگی اجتماعی (۵۱/۶۳) و فرهنگ جمعی (۴۸/۱۶) بود و در جنس مذکر به ترتیب شاخص "ارتباط با خارج محله" و "۵۳/۱۷" و شاخص "آستانه ظرفیت" ۵۰/۷۹ بود و میانگین "احساس امنیت ادراک شده" در جنس مؤنث ۵۰/۰۲ و در جنس مذکر ۵۲/۲۵ بود بنابراین "احساس امنیت ادراک شده" در جنس مذکر با اندک تفاوتی بالاتر از جنس مؤنث بود.

جدول (۸) میانگین زیر متغیرهای اصول نسل دوم CPTED در مناطق منتخب تبریز

وارباز س	انحراف معیار	میانگین	متغیرهای مستقل	
۰/۲۱	۰/۴۶	۳/۲۷	فرهنگی و اجتماعی	میزان مشارکت در برگزاری جشنواره‌های فرهنگی، وقایع فعال هنری ورزشی و موسیقی
۰/۲۷	۰/۵۲	۳/۲۹		میزان مشارکت در برگزاری مراسم آیینی و مذهبی
۰/۱۹	۰/۴۳	۲/۹۰		میزان تمایل افراد به انجام کار گروهی
۰/۲۱	۰/۴۵	۲/۸۳		میزان به یادگار نگه داشتن افراد یا حوادث مهم محله از طریق ایجاد المان‌ها یا فضاهای شهری مرتبط با آن‌ها
۰/۲۸	۰/۵۳	۲/۷۹		میزان احساس تعلق به تاریخ مشترک جهت مراقبت از خیابان‌ها و همسایه‌های خود
۰/۲۶	۰/۵۱	۳/۴۰	ارتباط با خارج محله	وجود شبکه‌هایی با بنگاه‌های خارج از محله و یا منطقه مثل وبسایت‌های مشترک و فعالیت‌های رسمی با سایر محلات
۰/۲۳	۰/۴۸	۳/۲۱		میزان امکانات حمل‌ونقل به میزان کافی (مسیرهای دوچرخه و حمل‌ونقل عمومی) برای ارتباط با خارج از محله و یا منطقه
۰/۲۳	۰/۲۸	۲/۸۹		میزان خروج از محله برای انجام کارهای روزمره
۰/۱۷	۰/۴۱	۲/۸۸		میزان تمایل به برقراری ارتباط با افراد ساکن خارج از محله
۰/۲۲	۰/۴۷	۳/۰۳		میزان تردد افراد غریبه در محله
۰/۴۱	۰/۴۱	۳/۱۴	آستانه ظرفیت	میزان ظرفیت خیابان‌های محله برای تردد جمعیت
۰/۱۵	۰/۳۸	۳/۰۱		میزان وجود تثبیت‌گرهای اجتماعی مثل پارک‌های محلی، سرگرمی‌های خیابانی، مکان‌های جلسات شهری، باشگاه‌های جوانان و تشکیل نمایشگاه و فروشگاه‌هایی در فضای آزاد
۰/۱۵	۰/۳۸	۲/۹۱		میزان کیفیت محیطی، تناسب بین جمعیت و امکانات محله جهت پیشگیری از مهاجرت ساکنین به محلات دیگر
۰/۲۸	۰/۵۳	۲/۹۶		میزان کاربری‌های متعادل زمین (مدارس، فروشگاه‌ها، پارک‌ها، باشگاه و...)

وارثه س	انحراف معیار	میانگین	متغیرهای مستقل	
۰/۱۸	۰/۴۳	۳/۰۱		میزان رسیدگی به مکان‌های جرم‌زا مثل خانه‌های رهاشده در یک محله یا مغازه‌هایی که محل جمع شدن ارادل و اوباش هستند
۰/۱۹	۰/۴۳	۳/۲۲	همبستگی اجتماعی	وجود مرکز (مراکز) خودگردان جمعی برای حل مشکلات محله
۰/۱۳	۰/۳۶	۳/۰۳		وجود گروه‌های نظارتی محله (نظارت اجتماعی)
۰/۲۰	۰/۴۴	۳/۰۰		میزان مشارکت در سازمان‌ها و رویدادهای محلی
۰/۲۲	۰/۴۷	۳/۰۶		میزان برگزاری برنامه‌های آموزشی گروهی برای مهارت‌های حل مشکلات و یا تحلیل تضادها به ساکنین محله توسط گروه‌های نظارتی
۰/۱۲	۰/۳۴	۲/۹۹		وجود دوره‌های آموزشی ضد خشونت مثل آموزش‌هایی برای آگاهی زنان و کمک به افراد بدزبان برای یادگیری برخورد مسالمت‌آمیز
۰/۲۷	۰/۵۲	۳/۱۶		میزان فراهم بودن عرصه برای فعالیت‌های اجتماعی در محله برای گرد هم آمدن ساکنین محله یا منطقه جهت شناخت یکدیگر و ایجاد حس تعلق

Clancey et al. , 2012; Cozens & love. , 2015; Yazdan far et al. , 2013; Ghaffari et al. , 2013

جدول ۸ نشان‌دهنده این است که بالاترین میانگین مربوط به " وجود شبکه‌هایی با بنگاه‌های خارج از محله و یا منطقه مثل وبسایت‌های مشترک و فعالیت‌های رسمی با سایر محلات " و برابر ۳/۴۰ و کمترین میانگین مربوط به زیر متغیر " میزان احساس تعلق به تاریخ مشترک جهت مراقبت از خیابان‌ها و همسایه‌های خود " و ۲/۷۰ است. جدول (۹) میزان همبستگی اصول نسل دوم CPTED با متغیر احساس امنیت در مناطق

منتخب تبریز

متغیرها	فرهنگ جمعی	ارتباط با خارج محله	آستانه ظرفیت	همبستگی اجتماعی
احساس امنیت	۰/۷۴۵	۰/۷۴۵	۰ / ۷۸۵	۰/۷۲۰
	۰/۰۰۱	۰ / ۰۰۱	۰ / ۰۰۱	۰ / ۰۰۱
ضریب پیرسون				
سطح معنی‌داری				

همان گونه که در جدول ۹ مشاهده می شود بین متغیر احساس امنیت و متغیرهای فرهنگ جمعی، ارتباط با خارج محله، آستانه ظرفیت و همبستگی اجتماعی ارتباط مستقیم وجود دارد. داده های جدول گویای این نکته نیز هست که بیشترین میزان همبستگی بین شاخص "آستانه ظرفیت" با احساس امنیت ادراک شده (۰/۷۸۵) و کمترین مربوط به شاخص "همبستگی اجتماعی" (۰/۷۲۰) بود. با این حال در خصوص "احساس امنیت ادراک شده" با هریک از شاخص های فرهنگ جمعی، ارتباط با خارج محله، آستانه ظرفیت و همبستگی اجتماعی سطح اختلاف معنی دار و کمتر از ۰/۰۰۱ بود.

جدول (۱۰) رتبه بندی عوامل تأثیرگذار بر احساس امنیت محیطی

رتبه	میانگین	عوامل
اول	۳/۵۱	ارتباط با خارج محله
دوم	۳/۱۵	همبستگی اجتماعی
سوم	۲/۸۷	فرهنگ جمعی
چهارم	۲/۶۵	آستانه ظرفیت

جدول (۱۱) خروجی مربوط به آماره آزمون فریدمن

۱۶۱	تعداد
۳۱/۹۶	کای اسکوئر
۴	درجه آزادی
۰/۰۰۱	سطح معنی داری

نظر به این که آلفای کرونباخ داده ها بالاتر از ۰/۷ است، توزیع داده ها نرمال و بدین دلیل در رتبه بندی از آزمون فریدمن استفاده گردید.

آزمون فریدمن جهت اولویت بندی و رتبه بندی متغیرها برحسب بیشترین تأثیر بر متغیر وابسته (احساس امنیت) است. خروجی های مربوط به آزمون فریدمن به صورت جدول (۱۰ و ۱۱) است. بر اساس این آزمون، عامل ارتباط با خارج محله با میانگین ۳/۵۱ رتبه اول، همبستگی اجتماعی با میانگین ۳/۱۵ رتبه دوم، فرهنگ جمعی با میانگین ۲/۸۷ رتبه سوم و آستانه ظرفیت با میانگین ۲/۶۵ رتبه چهارم را به خود اختصاص داد.

نتیجه گیری و پیشنهادات

احساس امنیت از اساسی ترین نیازهای زندگی انسان تلقی می گردد. در هرم مازلو و در طبقه دوم و بعد از نیازهای زیستی (طبقه اول) به امنیت به عنوان یک نیاز مهم و مبرم در عرصه زندگی انسان اشاره دارد. احساس امنیت به پارامترها و فاکتورهای متعدد

بستگی دارد که از جمله موارد آن ساختار کالبدی شهرهاست. نظریه پردازان نسل دوم CPTED ایده‌های خود را بر نظریه "چشمان ناظر بر خیابان" بنا نهادند و به جنبه‌های روانی و اجتماعی محیط توجه خاصی نمودند. به گفته نیومن، مردم محلی می‌توانند محیط عمومی متعلق به خود را کنترل و نسبت به آن مسئولیت‌پذیر باشند به عبارتی ساختار فیزیکی بر ارتباطات اجتماعی بین مردم، فرهنگ محلی و اکولوژی اجتماعی بین محلات، مؤثر است (Cleveland, 2003).

آنچه در عبارت "چشمان ناظر بر خیابان" جیکوبز مستتر، پرمعنی و قابل توجه بود، زاویه دید و حتی خیابان نیست، بلکه چشم‌ها هستند. استفاده از "چشم‌ها" با هدف مورد تأکید قرار دادن ناظران حاضر در محله، در حقیقت آن چیزی است که حس اجتماعی ایجاد می‌کند (Saville, 1997). در واقع اصل اساسی نسل اول، قلمروبندی و ایده اصلی نسل دوم، همبستگی اجتماعی است (MetLife Foundation, 2008). این پژوهش با توجه به معیارهای نسل دوم CPTED (فرهنگ جمعی، ارتباط با خارج محله، آستانه ظرفیت و همبستگی اجتماعی) و ارتباط آن با شاخص‌های امنیت در مناطق منتخب کلان‌شهر تبریز (یاغچیان، گلشهر، پرواز، زعفرانیه و میرداماد) انجام شده است.

فرضیه اول نشان داد که اصول نسل دوم CPTED در توسعه پدافند داخلی و افزایش احساس امنیت در مناطق منتخب تبریز تأثیرگذار است. به طوری که میانگین احساس امنیت ادراک‌شده در منطقه گلشهر در حد بالاترین و ۵۲/۶۱ و منطقه پرواز تقریباً مشابه آن و ۵۲/۶۰ بود از طرفی این میانگین در منطقه یاغچیان، زعفرانیه و میرداماد به ترتیب ۵۲/۱۹، ۵۰/۷۵ و ۴۶/۵۴ بود. احساس امنیت ادراک‌شده در منطقه گلشهر بالاترین میانگین و منطقه پرواز تقریباً مشابه آن بود. شاید این احساس را بتوان به دلیل نزدیک بودن این دو منطقه به کلانتری منطقه ۲۰ شهری یعنی نظارت رسمی تلقی کرد و منطقه میرداماد، کمترین میانگین (۴۶/۵۴) را در خصوص متغیر "احساس امنیت ادراک‌شده" داشت.

نتایج نشان داد که بالاترین میانگین از منظر ساکنین مناطق منتخب مربوط به شاخص "ارتباط با خارج محله" و ۵۲/۱۱ و پایین‌ترین میانگین به شاخص "آستانه ظرفیت" و ۵۰/۰۶ تخصیص یافت و احساس امنیت در کل مناطق ۵۱/۱۶ بود.

میانگین شاخص "فرهنگ جمعی" مربوط به منطقه پرواز و ۵۲/۹۳ و پایین‌ترین مربوط به منطقه میرداماد و ۴۶ بود. در خصوص شاخص "ارتباط با خارج محله" بالاترین و پایین‌ترین میانگین مربوط به منطقه گلشهر (۵۴/۱۸) و میرداماد (۴۷/۶۰) بود و این نسبت در خصوص شاخص "آستانه ظرفیت" به ترتیب منطقه گلشهر (۵۱/۶۲) و میرداماد (۴۵/۴۰) بود. شاخص "همبستگی اجتماعی" در منطقه یاغچیان بیشترین میانگین (۵۳/۱۸) و منطقه میرداماد، کمترین (۴۷/۱۶) بود.

نتایج این تحقیق در خصوص ارتباط بین متغیر احساس امنیت و متغیر فرهنگ جمعی حاکی از ارتباط مثبت و معنی‌دار (ضریب پیرسون برابر ۰/۷۴۵ و $Pv < ۰/۰۰۱$) بود و بین این دو متغیر در مطالعه صمدزاده و همکاران که در بافت‌های تاریخی شهر سبزوار انجام شد رابطه معکوس وجود داشت.

در زمینه متغیر ارتباط احساس امنیت با متغیر ارتباط با خارج محله نیز داده‌ها بیانگر ارتباط مثبت و معنی‌دار (ضریب پیرسون برابر ۰/۷۴۵ و $Pv < ۰/۰۰۱$) بود در صورتی که در مطالعه صمدزاده و همکاران نتایج نشان داد که احساس امنیت از متغیر ارتباط با خارج محله تأثیر نمی‌پذیرد و رابطه معنی‌داری بین این دو پارامتر برقرار نیست و این رابطه منفی و معکوس است و محققین بدین ترتیب نتیجه گرفتند که هر چه ارتباط افراد با خارج محله کمتر باشد، وضعیت احساس همبستگی در محله نیز وضعیت نامناسب‌تری خواهد داشت (صمدزاده، ۱۳۹۸).

پژوهش هاجری و همکاران (۱۳۹۷) نیز بیانگر آن بود که متغیرهای اجتماعی نظیر همبستگی اجتماعی با احساس امنیت ارتباط مستقیم و معنی‌دار دارد. که البته محققین به این نکته نیز اشاره داشتند که عواملی مانند نیروی انتظامی نیز در افزایش احساس امنیت نقش دارد.

متفاوت بودن نتایج احساس امنیت با فرهنگ جمعی و شاخص ارتباط با خارج محله در مطالعه حاضر و پژوهش صمدزاده و همکاران را شاید به متفاوت بودن جامعه‌های متفاوت و طبقات اجتماعی متفاوت در دو مطالعه نسبت داد.

در گروه شاخص آستانه ظرفیت در محلات مورد بررسی با احساس امنیت ساکنین ارتباط مثبت و معنی‌دار (ضریب پیرسون برابر ۰/۷۸۵ و $Pv < ۰/۰۰۱$) وجود داشت. به نظر می‌رسد این پژوهش با مطالعه صمدزاده و همکاران تطابق دارد. مثبت بودن رابطه دو متغیر را احتمالاً بتوان چنین تفسیر نمود که هر چه آستانه ظرفیت در محله بیشتر

باشد، احساس امنیت ادراک شده در محله نیز بهتر خواهد بود. صمدزاده و همکاران نتیجه گرفتند که زمانی که آستانه ظرفیت محله بالا باشد، یک تعادل اجتماعی در بافت وجود دارد. این تعادل اجتماعی اجازه می‌دهد که ساکنین حس تعلق محله‌ای را ارتقاء بخشند (صمدزاده، ۱۳۹۸).

در خصوص شاخص همبستگی اجتماعی با میزان احساس امنیت ادراک شده در مناطق یاغچیان، گلشهر، پرواز، زعفرانیه و میرداماد نیز اختلاف مثبت و معنی‌دار وجود داشت (ضریب پیرسون برابر $0/720$ و $Pv < 0/001$) که در خصوص این دو متغیر نیز مطالعه حاضر با مطالعه صمد زاده و همکاران تطابق داشت به نوعی هر چه همبستگی اجتماعی شهروندان محله بیشتر باشد وضعیت احساس امنیت نیز بهتر خواهد بود. همان‌گونه که اشاره شد همبستگی اجتماعی به‌عنوان رکن اساسی در نسل دوم پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی تلقی می‌گردد (صمدزاده، ۱۳۹۸). بر اساس مطالعه زیاری و همکاران (۱۳۹۴) اکثر پاسخگویان در پاسخ به گویه‌های معیار احساس امنیت، گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد را انتخاب کرده بودند و مقدار این شاخص نیز از میانگین هم بالاتر و $3/62$ درصد بود.

بین متغیر احساس امنیت و متغیرهای فرهنگ جمعی و آستانه ظرفیت در سطح محله فهادان یزد نیز رابطه مستقیمی وجود داشت؛ بدین صورت که در سطح این محله هرچه مقدار شاخص‌های فرهنگ جمعی و آستانه ظرفیت افزایش پیدا کرد، میزان احساس امنیت نیز متعاقب آن بیشتر شد، اما این در حالی است که بین متغیر احساس امنیت با متغیرهای همبستگی اجتماعی و ارتباط با خارج از محله رابطه معکوسی وجود داشت؛ به عبارت دیگر میزان این همبستگی در هر یک از متغیرها متفاوت بود؛ به طوری که این همبستگی در شاخص فرهنگ جمعی $0/094$ و بیشتر از آستانه ظرفیت ($0/016$) بود. بدین معنی که متغیر فرهنگ جمعی، همبستگی قوی‌تری با متغیر وابسته احساس امنیت در قیاس با شاخص آستانه ظرفیت داشت.

نتایج تحقیق حشمتی و همکاران (۱۳۹۸) نشان داد اگرچه محلات هدف، در بافتی همگن قرار داشتند، تفاوت در کیفیت محیطی موجب بروز سطوح متفاوتی از امنیت ادراک شده بود به‌گونه‌ای که محله قطارچیان با آماره واریانس $2/82$ و سطح معنی‌داری $0/001$ بیشترین و محله قلاچوارلان با آماره واریانس $2/27$ و سطح معنی‌داری $0/001$ کمترین امنیت ادراک شده را داشتند. همچنین آستانه ظرفیت و فرهنگ جمعی با

ضریب بتای ۰/۲۸۰ و ۰/۲۴۶ و سطح معنی داری ۰/۰۰۱ از فاکتورهای نسل دوم، بیشترین میزان اثرگذاری را داشتند.

فرضیه دوم نیز نشان دهنده تأثیر تقریباً یکسان اصول نسل دوم CPTED در توسعه پدافند داخلی و افزایش احساس امنیت در دو جنس مذکر و مؤنث ساکن مناطق منتخب شهر تبریز بود به نوعی که بالاترین و پایین ترین میانگین شاخص " احساس امنیت ادراک شده" در جنس مؤنث به ترتیب مربوط به همبستگی اجتماعی (۵۱/۶۳) و فرهنگ جمعی (۴۸/۱۶) بود و در جنس مذکر به ترتیب شاخص " ارتباط با خارج محله " و ۵۳/۱۷ و شاخص " آستانه ظرفیت " ۵۰/۷۹ بود و میانگین " احساس امنیت ادراک شده در جنس مؤنث ۵۰/۰۲ و در جنس مذکر ۵۲/۲۵ بود بنابراین " احساس امنیت ادراک شده" در جنس مذکر با اندک تفاوتی بالاتر از جنس مؤنث بود (جدول ۷).

در زمینه شاخص حمایت از فعالیت های اجتماعی، می توان بیان کرد که هر چه میزان فعالیت ها و کاربری های جاذب جمعیت بیشتر باشد، میزان احساس امنیت نیز بیشتر است؛ زیرا هنگامی که یک مکان دارای تنها یک کاربری منحصربه فرد باشد، به تدریج جمعیت خود را از دست داده و جمعیتی را نیز از سایر نقاط جذب نمی کند؛ این شرایط زمینه ساز وقوع اعمال مجرمانه می شود.

با توجه به اینکه فضاهای شهری بخشی از محیط انسان ساخت هستند نوع معماری، آرایش مبلمان شهری، پوشش نما و نورپردازی به عنوان عامل مؤثر در امنیت و ناامنی آن تلقی شده و پدافند داخلی نیز با تأکید بر اصول خود بر بقا و حفظ امنیت تأکید دارد و در راستای ایمن سازی و کاهش آسیب پذیری زیرساخت های مورد نیاز مردم به ویژه در شهرها، پویایی حیات شهری را در پرتو امنیت شهری فراهم نموده و احساس امنیت در فضاهای شهری را محقق می سازد. بنابراین شهرها به عنوان جایگاه ارزنده بستر اجتماعی نیازمند برنامه هایی کارا برای معماری شهری، تعامل شهروندان با محیط و احساس امنیت و پویایی آن می باشند.

پیشنهادات

۱. برگزاری جشنواره های فرهنگی و وقایع فعال هنری ورزشی و موسیقی در محلات
۲. برگزاری مراسم آیینی و مذهبی
۳. ایجاد المان ها یا فضاهای شهری مرتبط با حوادث محله

۴. ایجاد امکانات مناسب حمل و نقل
  ۵. ظرفیت‌سازی خیابان‌های محله برای تردد جمعیت
  ۶. تقویت پارک‌های محلی، مکان‌های جلسات شهری و ایجاد باشگاه‌های جوانان
  ۷. تشکیل نمایشگاه و فروشگاه‌هایی در فضای آزاد
  ۸. متعادل‌سازی و سازگاری کاربری‌های زمین (مدارس، فروشگاه‌ها، پارک‌ها، باشگاه‌ها و...)
  ۹. رسیدگی به مکان‌های جرم‌زا مثل خانه‌های رهاشده و..
  ۱۰. ایجاد مراکز خودگردان جمعی برای حل مشکلات محله
  ۱۱. ایجاد گروه‌های نظارتی محله (نظارت اجتماعی)
  ۱۲. برگزاری برنامه‌های آموزشی گروهی برای مهارت‌های حل مشکلات و یا تحلیل تضادها به ساکنین محله
  ۱۳. برگزاری دوره‌های آموزشی ضد خشونت برای آگاهی زنان و کمک به افراد جهت برخورد مسالمت‌آمیز
  ۱۴. فراهم کردن عرصه برای فعالیت‌های اجتماعی در محله
- محدودیت مطالعه: فقر به‌عنوان یک فاکتور مداخله‌گر از این تحقیق حذف گردید چون محدوده پژوهش منطقه متوسط شهری بود که احساس امنیت در منطقه متوسط شهری بررسی شود و فقر به‌عنوان یک موضوع تحقیق دیگر تلقی می‌شود و طبعاً اگر این پژوهش در محلات کم‌برخوردار انجام شود نتایج و یافته‌ها تغییر خواهد کرد.

قدردانی

نگارندگان بر خود واجب می‌دانند از کلیه مشارکت‌کنندگان (پاسخگویان) در طرح مزبور تشکر و قدردانی نمایند. ضمناً این مقاله منتج از طرح مصوب دانشگاه فرماندهی و ستاد (دافوس) و پژوهشگاه جنگ و رشد بوده و باید اذعان داشت بدون حمایت مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگاه مذکور اجرای این طرح امکان‌پذیر نبود.

منابع

- افسری، رسول، بهزاد فر، مصطفی، و خیرالدین، رضا. (۱۳۹۹). آینده‌پژوهی امنیت اجتماعی در نظام شهری ایران: شاخص‌شناسی برای تبیین، سنجش و اولویت‌بندی. *فصلنامه آینده‌پژوهی دفاعی*، ۵ (۱۶): ۱۰۹-۱۴۱.

- انتظاری، علی، اسد پور، عهدیه، و احمدی آهنگ، کاظم. (۱۳۹۴). احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن با تأکید بر نقش پلیس (مورد مطالعه: شهر نور). *فصلنامه انتظام اجتماعی*، ۷ (۴): ۷-۳۴.
- بایبری، امید علی، کمر بیگی، خلیل، و درویشی، نور محمد. (۱۳۹۴). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و برخی عوامل مرتبط با آن - مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی استان ایلام. *فصلنامه فرهنگ ایلام*، ۱۶ (۴۶ و ۴۷): ۷۵-۹۰.
- بیک بیلندی، علی اصغر، ابوالحسنی، خسرو. (۱۴۰۲). توسعه و پدافند داخلی در دفاع مردمی، چاپ دوم، تهران، دافوس.
- جهانبخش گنجه، صادق، و حسینی پور، سید احمد. (۱۳۹۶). بررسی میزان و عوامل اجتماعی مرتبط با احساس امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: مغازه‌داران شهر تهران). *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، ۸ (۵۱): ۸۳-۱۱۷.
- حسینی، نرجس سادات. (۱۳۹۷). تبیین پدیده شهر در جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک، رساله دکتری، دانشگاه تهران.
- حشمتی، سمیه، و چاره‌جو، فرزین. (۱۳۹۷). تأثیر کیفیت‌های محیط بر امنیت ادراک شده ساکنان، با تأکید بر مؤلفه‌های نسل اول و دوم CPTED در محلات بافت فرسوده شهر سنج. *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران*، ۷ (۳): ۱۰۰-۸۳.
- حیاتی، حامد، رستمی، فرنوش، و پودات، زهرا. (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر کاهش جرائم فردی و افزایش امنیت در فضاهای شهری با استفاده از نظریه CPTED. *معماری‌شناسی* ۱ (۱): ۱-۱۰.
- ذبیحی، حسین، لاریمیان، تایماز، و پورانی، حمیده. (۱۳۹۲). ارائه مدل تحلیلی برای ارتقاء امنیت شهری از طریق رویکرد امنیت طراحی (SBD) مطالعه موردی: منطقه ۱۷ شهرداری تهران. *مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای*، ۵ (۱۷): ۱۱۹-۱۳۶.
- زیاری، کرامت‌اله، حیدری، اصغر، نجفی، اسماعیل، و محمدی، پیمان. (۱۳۹۵). ارزیابی مؤلفه‌های نسل اول CPTED در پیشگیری از جرم مورد مطالعه: محله دستغیب تهران. *پژوهشنامه جغرافیای انسانی*، ۴ (۱۵): ۱-۲۸.

- ساروخانی، باقر، و هاشم نژاد، فاطمه. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی (مؤلفه‌های آن) و احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان شهر ساری. فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، ۲(۲): ۸۱-۹۴.
- سازمان برنامه بودجه استان آذربایجان شرقی. (۱۳۹۸). سالنامه آماری استان آذربایجان شرقی.
- ستارزاده، داوود، شهریاری، مبینا، و ابوذرزاده، فائزه. (۱۳۹۵). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اساس امنیت اجتماعی زنان (مطالعه موردی: زنان شهر رامسر). فصلنامه مشارکت و توسعه اجتماعی، ۲(۳): ۱۰۷-۱۲۶.
- شعاعی، مرتضی، مرادی سیاسی، غلامرضا، آزاد فدا، شیوا، و رضاییان قیه‌باشی، احد. (۱۳۹۹). شناسایی سناریوهای آینده تأمین امنیت رویدادهای ورزشی جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه آینده‌پژوهی دفاعی، ۵(۱۹): ۷-۲۹.
- صمدزاده، حسن، شهبواری، محمد سینا، دانشور، پروین، خدابندلو، حسن، و قربانی سپهر، آرش. (۱۳۹۸). تحلیل رابطه اصول نسل دوم پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیط با احساس امنیت در بافت‌های تاریخی شهر سبزوار. نشریه علمی انتظام اجتماعی، ۱۱(۴): ۱۴۲-۱۱۶.
- عبادی‌نژاد، علی، اکبری، رضا، و رحمانی، محمدحسن. (۱۳۹۶). تجزیه تحلیل مکانی فضایی مناطق جرم‌خیز شهری بر اساس روش ترکیبی تحلیل عاملی و تحلیل خوشه. فصلنامه انتظام اجتماعی، ۹(۲): ۴۸-۱۹.
- غفاری، علی، نعمتی‌مهر، مرجان، و عبدی، ثمانه. (۱۳۹۲). تکامل رویکرد پیشگیری از جرم مبتنی بر طراحی محیطی (CPTED) در محیط‌های مسکونی. مسکن و محیط روستا، ۱۴۴: ۳-۱۶.
- قلی‌پور، سودابه، و مهدی‌نژاد، جمال‌الدین. (۱۳۹۹). بررسی شاخص‌های امنیت در پارک‌های شهری از دیدگاه کاربران با تأکید بر نظریه CPTED. علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۲۲(۵): ۱۹۷-۲۱۱.
- کریمایی، علی اعظم، مرادیان، محسن، و عباسی، علی. (۱۳۸۹). نقش نیروی انتظامی در تأمین امنیت اجتماعی. فصلنامه دانش انتظامی، ۱۲(۲): ۱۱.

• کلانتری، محسن، حیدریان، مسعود، و محمودی، عاطفه. (۱۳۹۰). ایمن‌سازی فضای کالبدی شهرها در برابر بزهکاری با استفاده از راهبردهای پیشگیری جرم با طراحی محیطی. فصلنامه دانش انتظامی، ۲(۳): ۵۱-۷۴.

• کیا، علی‌اصغر، نادرپور، محمدرضا، خضرائی گل پرور، میثم، و پورعلی، رضا. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین اعتماد مردم به تلویزیون و احساس امنیت. فصلنامه پژوهش اطلاعاتی و جنایی، ۹(۱): ۵۳-۷۳.

• گلدوزیان، حسین. (۱۳۹۸). بازخوانی فلسفی-جامعه‌شناختی از سوژه انسانی در جرم‌شناسی آموزه‌های حقوق کیفری، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۷: ۳۰۳-۲۷۱.

• محمدی کانی سواران، محمدصدیق، و بابایی، حسن. (۱۳۹۲). بررسی نقش طراحی محیطی در پیشگیری از وقوع جرم، مطالعه موردی: فضاهای بی‌دفاع شهر سنندج. همایش ملی معماری و شهرسازی انسان‌گرا، قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی قزوین.

• هاجری، فاطمه، زنگنه، یعقوب، و حمیدیان، علیرضا. (۱۳۹۷). تحلیلی بر عناصر هویت‌بخش شهر سبزوار با تأکید بر دیدگاه شهروندان، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، ۳۳(۲): ۱۷۴-۱۵۹.

• ویلسون، جیمز کی، کلینگ، جورج ال. (۱۳۸۲). پنجره‌های شکسته- پلیس و امنیت محلی. ترجمه محمد صادری توحیدخانه، مجله حقوقی دادگستری، ۴۳: ۲۰۴-۱۸۰.

- Clancey, G., Lee, M., & Fisher, D. (2012). Crime prevention through environmental design (CPTED) and the New South Wales crime risk assessment guidelines: A critical review. *Crime Prevention and Community Safety*, 14, 1-15.
- Cleveland, G., & Saville, G. (2003). 2nd generation CPTED: An introduction to 2nd generation CPTED – Part 1. *CPTED Perspective: The International CPTED Association Newsletter*, 7-8.
- Cozens, P., & Love, T. (2015). A review and current status of crime prevention through environmental design (CPTED). *Planning Literature*, 30(4), 1-20.
- Dekeseredy, W. S., Donnermeyer, J. F., & Schwartz, M. D. (2009). Toward a gendered second generation CPTED for preventing woman abuse in rural communities. *Security Journal*, 22(5), 178-189.
- Dekeseredy, W. S., Shahid, A., Renzetti, C. M., & Schwartz, M. D. (2005). Reducing private violence against women in public housing: Can

- second generation CPTED make a difference? *CRVAW Faculty Journal*, 3(1), 27–36.
- Fisher, D. (2008). *Crime prevention fact sheet series: Second generation CPTED*. Retrieved June 3, 2016, from <http://www.cpted.net>
  - Ghaffari, A., Nemati Mehr, M., & Abdi, S. (2013). Evolution of crime prevention approach based on environmental design in residential environments. *Journal of Housing and Rural Environment*, 32(144), 3–16. (In Persian)
  - MetLife Foundation. (2008). Retrieved April 27, 2011, from *Police Futurists International*: http://www.policefuturists.org/pdf/LISC_SafeGrowth_final.pdf
  - National Crime Prevention Council of Singapore. (2003). *Crime prevention through environmental design guidebook* (October).
  - Saville, G., & Cleveland, G. (1997). 2nd generation CPTED: An antidote to the social Y2K virus of urban design. In *2nd Annual International CPTED Conference* (Orlando, USA). Orlando University.
  - Wortley, R., & Mazerolle, L. (2011). *Environmental criminology and crime analysis: Situating the theory, analytic approach, and application* (1st ed.). Routledge Taylor & Francis Group.
  - Yazdanfar, A., Ghaemmaghami, S., & Ahmadpour, P. (2013). Applying design ideas to promote security of urban spaces. *International Journal of Architecture and Urban Development*, 4(1), 51–56.